

וזכני לגדל

הרב אשר יחיאל קסל

רב כפר הנוער זוהרים וראש ביהמ"ד 'משנת אבות'
 לשאלות והרצאות: kasel@kfar-zoharim.org.il

אל תשמרו בבטן

חפוי השומעים את המעשה דנו אותו לגנב ולשקרן. חייו וחיי משפחתו היו רצופים ביזיונות וחרפות, ורבים היו שהדירו רגלם מלקנות אצלו, עד שמצבו הכלכלי הלך ונתדלדל.

חלפו להם מספר שנים, המלחמה תמה, האנגלים שלטו בארץ, והנה יום אחד מקבל המוהל מכתב מאברך שכותב לו כך: "לפני מספר שנים, בעיצומה של המלחמה האיזומה, הלכתי ברחוב וראיתי את בנך הולך עם נפוליאון זהב בידו. רעב הייתי, בנייתי רעבו ללחם. חשבתי לעצמי בוודאי בביתך יש הרבה נפוליונים, אם לבנך יש אחד ביד. מה עשיתי? החלטתי לעשות כאן הלוואה, וכאשר הקדוש ברוך הוא יעזור לי אחזיר לך. ניגשתי לידו, שאלתי מה יש בידו והוא הראה לי את הכסף. התחלתי לשחק עמו ותוך כדי משחק, החלפתי את נפוליאון הזהב במהירות ושמתי בכף ידו מטבע דומה בצבע ולא בערך - חירעלע! הילד לא שם לב להחלפה. עתה כשהמלחמה עברה, אני מחזיר לך את ההלוואה שלקחתי שלא בידיעתך, אבל דע לך שזה היה באונס גמור מצידך, ואני מבקש סליחתך".

המום למראה המכתב נשאר המוהל קפוא על מקומו. החנווני צדק. הוא דיבר אמת ולא שלח ידו בממון חברו. כיצד שפטו אותו כל האנשים שלא בצדק!?

והיה המגיד הירושלמי ר' שלום שבדרון זצ"ל מסיים את הסיפור: האברך שלקח את המטבע אל תדונו אותו, כי נעבך הוא היה רעב ללחם, "לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב" אומר שלמה המלך. המוהל בוודאי אין עליו טענה, הוא הרי ידע שיהיה לו נפוליאון, והבן שלו לקח את הנפוליאון. והחנווני בוודאי לא עשה דבר רע, קיבל פרוטה ונתן תמורתה. אבל האנשים שדיברו, הם מה יש להם להגיד להגנתם!?

עברנו תקופה לא פשוטה, הללו מדברים, והללו מדברים. אלו מדברים בגנות הדיינים, והמצדדים בעמדתם. ואלו מדברים בגנות המצדדים בדמות זאת או אחרת, והמכנה המשותף שאלו ואלו לא מועילים, ולא מוסיפים כלום, לא לכאן ולא לכאן. סתם פטפטנים לדעת רק כדי לדבר.

הטראומה גדולה וקרובה כדי לתת את הדעת לפתרון, אבל יש משהו שאנחנו יכולים לעשות בלי קשר, ובעקבות האירועים הטראגיים לכל הצדדים וזה לחבק את הנפגעים. הם במצב מסוכן עכשיו, הם מרגישים שהם מפסידים את המומנטום מחד, אבל עצורים מלדבר מאידך ואני קורא להם: בואו לדבר, אל תשמרו בבטן. זה רק זיק.

שלא תבינו לא נכון, אני לא מדבר על פגועים של דמות זו או אחרת, אלא להיפך, לנפגעים באשר הם, ולא משנה מי הפוגע. בואו נתעלה מהרצון להתעסק עם הצהוב, נטפל בדבר המועיל. ניתן מקום לשיח על הנפגעים, על מה שהם עוברים, על המחירים שהם משלמים. ואולי בעקבות זה ירד מפלס הפגיעות, וייתן כוח לנפגעים להתמודד עם המציאות הזו שנכפתה עליהם.

היה זה בשנת תקע"ד, בזמן מלחמת העולם הראשונה. המצב הכלכלי של יהודי ירושלים היה בכי רע. לא די היה בשלטון המר של התורכים, וימי המלחמה הוסיפו מצוקה ורעב נוראים. בתקופה קשה זו היה למוהל ירושלמי ישר והגון מטבע נפוליאון זהב שלם, אשר שכן כבוד בפנינת הארון בביתו הדל. נפוליאון זהב בימים ההם שוויו היה רב, אוצר יקר. במחיר נפוליאון אפשר היה לכלכל משפחה שלמה במשך שנה תמימה. אמנם היו אלה ימי רעב לעניים, אך תמורת כסף היו יכולים להשיג מצרכים רבים. אלא שכסף אין, ואילו יהודי זה היה לו מטבע זהב והוא שמר עליו בפנינת ארונו ולא העז להשתמש בו לעת עתה.

והנה יום אחד הבחין בנו הקטן של המוהל, ילד כבן שבע, במטבע השמור אשר בארון ביתם. לא הבין הילד מה ערכו של המטבע. הוא לא הבדיל בין נפוליאון זהב לבין מטבע פשוט עשוי מנחושת אשר צבעו היה צהוב כצבע הזהב. היה זה מטבע פשוט בשם חירעלע. הוא רק ידע כי במטבע אפשר לקנות בחנות סוכרייה או דבר מאכל מתוק אחר. לא היסס הילד, הושיט ידו למטבע וקנה בחנות המכולת ממתק וליקק להנאתו.

בינתיים חזר המוהל לביתו וכמנהגו הציץ בארון למשש את אוצרו ומה נבהל כשראה שמטבע נפוליאון הזהב איננו. אשתו הוזעקה אף היא, אך כמובן לא ידעה היכן הכסף. השניים יצאו לחפש את בנם והוציאוהו ממשחקיו, לשאלת הוריו המודאגים ענה: כן, לקחתי את הכסף מהארון וקניתי לי ממתקים. האם רצה במהירות אל המכולת ובצעקות רמות פנתה אל החנווני: "גנב, גנב, לקחת את נפוליאון הזהב שלי. לקחת נפוליאון שלם, נפוליאון זהב ששמרנו עליו שיהיה לנו אוכל לשנה שלמה".

החנווני היה נרעש ונפחד וקרא מנגד: "מה את רוצה ממני? בנך לא נתן לי נפוליאון זהב אלא חירעלע, מטבע פשוט דומה לזהב, כנראה שבנך רק חשב שזה נפוליאון זהב", אך האישה עמדה כעוטה, פניה אדומות ובאגרופים קמוצים קראה בקול לבנה ושאלה: "מאיפה לקחת את המטבע?" והילד ענה בקול רועד - "מהארון".

"רואה אתה", צעקה האישה. "אתה שקרן, בארון היה שמור רק נפוליאון זהב. גנב, החזר את הכסף". אך החנווני בשלו: "לא קיבלתי נפוליאון. טעות בידך".

עודם צועקים ואנשים רבים נאספו סביבם, האישה צועקת בקול והחנווני עומד המום ומבוש מקיתוני הביזיונות שהושלכו אליו מכל הצדדים. לבסוף הוחלט כי יילכו לבית דין. מאחר שבית דין שמע את טענות הצדדים, לא נותר להם אלא לחייב את החנווני בשבועה, והחנווני אכן הסכים להישבע, כי לא קיבל נפוליאון זהב מהילד.

כשראה המוהל שהחנווני אכן מוכן להישבע באמת, הוא החליט לוותר. הוא לא רצה לגרום לחנווני להישבע לשקר, אך מובן מאילו שעל אף שהמוהל ויתר על השבועה, יצא החנווני מבית הדין בראש